

**PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH
EMPORY ORGANOWEJ
BAZYLIKI NAJŚWIĘTSZEGO ZBAWICIELA
I WSZYSTKICH ŚWIĘTYCH
W DOBRYM MIĘŚCIE**

**Pracownia Konserwacji i Restauracji
Dziel Sztuki
„RESTAURO” Przemysław Gorek
ul. Klaudyny 30 m 102, 01-684 Warszawa,
pracownia: ul. Ruskowy Bród 79A, 03-289 Warszawa**

OPIS OBIEKTU

DATOWANIE: lata 80. XIX w. wykorzystanie elementów starszych.

STYL: neogotyck

Konstrukcja empory wykonana została z drewna malowanego brązową farbą olejną. Chór muzyczny dźwiga siedem ostrołukowych arkad wspartych na filarach o złożonych profilach. Trzy środkowe arkady rozciągające się na szerokość nawy głównej zostały wyrzalicowane. W pachach łuków umieszczono rzeźby przedstawiające anioły o złożonych szatach i skrzydłach. Pierwotnie trzy-mały one zapewne instrumenty muzyczne tworząc chóry anielskie. Balkon empory dekorują kwadratowe płytki wypełnione złożonymi rozetami.

Dobre Miasto, bazylika, empora organowa, fragment, widok w kierunku pn.-zach.

HISTORIA OBIEKTU

Pierwsze informacje dotyczące organów w kolegiacie w Dobrym Mieście pochodzą z 1604 r. Wówczas kapituła podpisała z organmistrzem Hansem Kawelem (Kaelem) ze Świętej Siekierki umowę na budowę instrumentu. W tym czasie musiał już istnieć w kościele chór muzyczny. Jego wygląd nie jest jednak znany. Obecny prospekt powstał zapewne w latach 80. XIX w. Wraz z nim powstała nowa architektura empory.

Szczegółowe badania konserwatorskie pozwolą ustalić, które z elementów konstrukcyjnych pochodziły z wcześniejszej empory, a które powstały w latach 80. XIX w.

Dobre Miasto, bazylika, empora organowa, figura anioła

Dobre Miasto, bazylika, empora organowa, fragment balkonu

STAN ZACHOWANIA

Empora organowa zachowała się w bardzo złym stanie. W wyniku niekorzystnych warunków wilgotnościowo-temperaturowych i działania drewnojadów drewno uległo degradacji. Na skutek osłabienia wytrzymałości drewna powstały liczne ubytki warstwy spodniej. Wiele aplikacji odspoiło się od podłoża architektury i uległo odłamaniu. Grunty straciły adhezję do podłoża drewnianego i nie posiadają wystarczającej spoistości wewnętrznej.

Na całej powierzchni osypują się. Podczas jednej z

wcześniejszych konserwacji empora została całkowicie przemalowana farbą olejną, bez uzupełnień

Dobre Miasto, bazylika, empora organowa, fragment złożonych na poler profili pionowych

Dobre Miasto, bazylika, empora organowa, figura anioła; widoczne ubytki gruntów, złocień i polichromii

ubytków gruntu i wcześniejszej warstwy malarskiej. Farba w wielu miejscach łuszczy się. Na wszystkich powierzchniach widać ubytki monochromii odsłaniające grunt lub wcześniejsze przemalowania. W wyjątkowo złym stanie są złocenia na profilach. Złoto odspaja się na dużych powierzchniach i odpada wraz z gruntem. Na wszystkich elementach widoczne są rozległe ubytki obu warstw. Figury aniołów znajdują się również w złym stanie. Rzeźby wymagają miejscowych rekonstrukcji snycerskich (palce, fragmenty skrzydeł). Widoczne są znaczne ubytki złocień wraz z gruntem. Partie polichromowane całkowicie przemalowane. Podniebie empory oraz arkady od strony wejścia pozostały niewykończone, z widoczną konstrukcją drewnianych elementów.

WNIOSKI I ZAŁOŻENIA KONSERWATORSKIE

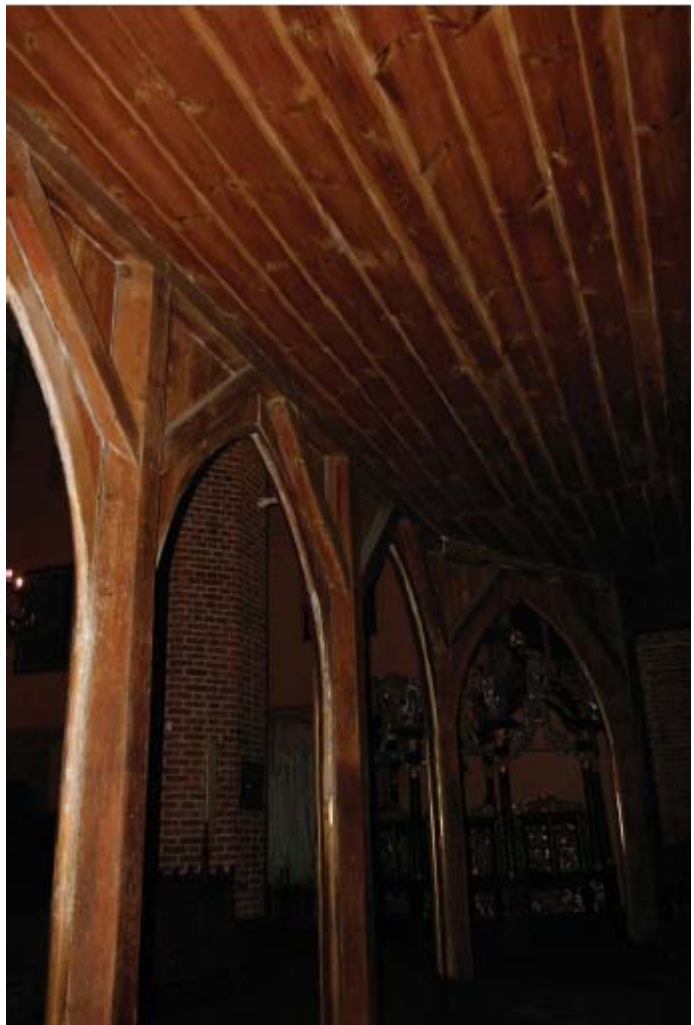
Empora chóru muzycznego stanowi wraz z prospektem organowym integralną część wyposażenia świątyni. Oba elementy są spójne stylistycznie i chronologicznie.

Głównym celem przeprowadzonej konserwacji powinno być: zatrzymanie procesów destrukcyjnych zachodzących w obiekcie, przywrócenie pierwotnego wyglądu, zabezpieczenie zachowanych warstw technologicznych i przywrócenie w jak największym stopniu pierwotnych walorów estetycznych i artystycznych. Koniecznym jest demontaż aplikacji i rzeźb aniołów. Takie postępowanie umożliwi impregnację elementów oraz wykonanie napraw snycerskich.

Ze względu na bardzo zły stan zachowania podłoża drewnianego i osłabienia samej konstrukcji wymagane są prace stolarskie. W trakcie tych prac należałoby opracować podniebienie empory i wewnętrzną stronę arkad w ten sposób, by stanowiły spójną koncepcję estetyczną z frontem empory.

Należy usunąć wtórne nawarstwienia kitów i przemalowań, zachowując w jak największym stopniu oryginalne warstwy malarskie i złączenia. W miejscach ubytków rekonstrukcje złączy wykonywane muszą być zgodnie z oryginalną technologią.

Dobre Miasto, bazylika, empora organowa, widok od wejścia do kościoła

PROGRAM PRAC KONSERWATORSKICH

1. Wykonanie szczegółowego opisu stanu zastanego wraz z dokumentacją fotograficzną.
2. Pobranie próbek do badań technologicznych.
3. Ustawienie rusztowania.
4. Podklejenie osypującej się warstwy malarskiej, gruntów i złocień – Primal AC 33.
5. Demontaż rzeźb aniołów.
6. Usunięcie przemalowań karnacji aniołów i odkrycie oryginalnej warstwy polichromii
7. Konsolidacja warstw karnacji – Paraloid B 72 w toluenie
8. Założenie kitów kredowo klejowych w partii karnacji w miejscach ubytku oryginalnego gruntu.
9. Wykonanie retuszu kreską partii karnacji – akwarela.
10. Zabezpieczenie retuszu – Paraloid B 72 w toluenie.
11. Oczyszczenie złocień szat aniołów z zabrudzeń – aceton, toluen
12. Uzupelnienie złocień szat aniołów – złoto w proszku, żelatyna.
13. Demontaż aplikacji złożonych.
14. Dezynsekcja i dezynfekcja elementów drewnianych – Xylotox, PCMC.
15. Usunięcie wtórnych nawarstwień: gruntów i przemalowań.
16. Impregnacja drewnianych elementów
  - impregnacja zdemontowanych elementów przez kąpiel w Osolanie K 16 w toluenie.
  - impregnacja pozostałych elementów przez pędzlowanie roztworem Osolanu K 16 w toluenie.
17. Wykonanie wszystkich koniecznych wzmocnień i uzupełnień stolarskich.
18. Wykonanie drewnianych rekonstrukcji brakujących elementów snycerki.
19. Przyklejenie drewna w miejscach ubytków gruntu klejem skórnym.
20. Założenie i opracowanie gruntów klejowo-kredowych w miejscach ubytków.
21. Wykonanie retuszu monochromii.
22. Wykonanie rekonstrukcji złocień na poler i na mat – pulment czerwony lefranc, złoto płatkowe 23³/₄ karata.
23. Montaż aplikacji.
24. Demontaż rusztowań.
25. Wykonanie kompleksowej dokumentacji powykonawczej opisowej i fotograficznej